

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

2 Nubere mœcha potest mœcho sejuncta marito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

- 3. Tertio, si sola confessio cordis crimen posse deleri.
- 4. Quarto, si tempore orationis quis valeat reddere conjugii debitum.
- 5. Quinto, an vir sine consensu uxoris continentiam vivere possit, vel si minus vel terroribus licentiam vivendi ab ea extorqueat.

QVÆSTIO I.

Quod autem propter impossibilitatem reddendi debitum mulier à viro suo separari non possit, auctoritate Evangelica, & Apostolica probatur. Sic enim Christus ait in Evangelio: [Nulli licet dimittere uxorem suam, nisi causa fornicationis:] vel quia aliter eorum sicut Augustinus exponit, fornicatus fuerit, vel ad quam aliter alterum pertrahere voluerit. Item Apostolus: b [Mulier, quanto tempore vivit vir ejus, alligata est legi ipsius.] non legi sibi reddendi debitum: sed non transferendi se ad alium. Item c: [Eius, qui matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere, nisi causa fornicationis.] Evangelica itaq; & Apostolica auctoritate prohibetur mulier à viro suo discedere, nisi ob causam illam cuius notissimam: qua interveniente si discesserit, oportet eam manere inemptam, aut reconciliari viro suo. Unde datur intelligi, quod impossibilitate reddendi debitum facit conjugii dissolvi. Huic ita respondetur. Conjugium confirmatur officio, ut supra i probatum est: postquam vero officio confirmatum fuerit, nisi causa fornicationis, non licet vir uxorem dimittere, vel uxore à viro discedere. Verum antequam confirmetur, impossibilitas officii solvit vinculum conjugii.

¶ Ut supra Videtur indicari e. non dubium & c. cum scilicet supra 27. q. 1. de qua re ibi notatum est.

C. I. Licet mulieri alteri nubere, quam ob frigiditatem vir cognoscere non poterit.

Unde scribit Gregorius. Joanni 1. Ravennati Episcopo.

Quod d. autem interrogasti de his, qui matrimonio juncti sunt, & nubere non possunt, si ille aliam, vel illa alium ducere possit? De quibus scriptum est: [Vir & mulier, si se conjunxerint, & postea dixerit mulier de viro, quod non possit coire cum ea, si potest probare per justum iudicium, quod verum sit, accipiat alium. Si autem ille aliam acceperit, separentur.]

¶ Joanni] Repetenda sunt, que sunt notata in hoc idem cap. supra 27. q. 2.

C. II.

Item ex epistola ejusdem.

Requisisti e. de his, qui ob causam frigidæ naturæ dicunt se non posse invicem operam carni dantes committere. Iste verò si non potest ea uti pro uxore, habeat eam quasi sororem. Quod si retinaculum conjugale voluerunt rescindere, maneat utriusque innupti. Nam si huic non potuit concordare naturaliter, quomodo alteri convenire? Si igitur vir aliam vult uxorem accipere, manifesta patet ratio f, quia suggerente diabolo odii fomitem, exorsam eam habuit, & idcirco eam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur, & dicit, Voluisse mater, & filios procreare, & uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iurejurando dicat, ut nunquam per commixtionem carnis conjuncti una caro effecti fuissent, videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse. Humanum g. di-

a Matth. 19. supra 28. quæst. 1. c. de sollicitate. b. item si infidelitas.
b Rom. 7. c. 1. Cor. 7. d. supra 27. q. 2. quod autem. Sent. 4. dist. 34. Burch. l. 9. c. 40. Ivo p. 8. c. 118. Pann. l. 6. c. 115. Anf. l. 10. c. 26. Capit. 8. c. 35. e. Ivo p. 8. c. 120. Sent. ibid. Polyc. l. 8. tit. 4. Auselm. l. 10. c. 17. Burch. l. 6. c. 44. Ivo p. 8. c. 122. Pann. l. 6. c. 116. ex Greg. 7. f. al. ratione. g. Rom. 6.

co propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem qui frigida natura est, maneat sine conjugio. Quod si & ille aliam copulam acceperit, tunc hi, qui juraverint, perjurii crimine rei teneantur, & penitentia peccata priora cogantur recipere connubia.

Hoc a autem forvari præcipitur, cum uterq; idem fateatur. Casum si vir afferuerit se reddidisse debitum uxori, & illa distinetur, cui potius fides habenda sit, merito quaeritur.

C. III. In veritate viri confisus, si mulier negat se cognitam ab eo.

De hi in concilio apud Compendium habito ita statutum est.

Si b. quis accepit uxorem, & habuit eam aliquo tempore, & ipsa femina dicit, quod nunquam coisset cum ea: & ille vir dicit, quod licet fecit, in veritate viri confisus, quia vir caput est mulieris.

Ecc. quod impossibilitas reddendi debitum, vinculum sicut conjugii. Sed hoc de naturali impossibilitate statutum est. Huic autem, malefici impedimento, non frigiditate naturali debitum conjugale prohibente, à viro suo separata est. Unde quaeritur, si licet etiam in hoc casu à viro suo discedere, & aliam copulare.

C. IV. Quid de hi, qui malefici impedire, core non possunt.

De hi ita scribit Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus.

Si e. per fortitarias, atque maleficas, occulto, sed nunquam injusto Dei iudicio permittente, & diabolo parante, concubitus non sequitur, hortandi sunt, quibus ista eveniunt, ut corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis duram confessionem faciant, & profusis lachrymis, & largioribus elemosinis, & orationibus, atque jejuniis Domino satisficiant, & per exorcismos ac cetera ecclesiasticæ medicinx munia, ministri ecclesiæ tales, quantum Dominus annuerit, quibus Abimelech, ac domum ejus Abraham orationibus sanavit, sanare procurent. Quod si forte sanari non poterint, separari valebunt: sed, postquam alias nuptias experierint, illis in carne viventibus, quibus juncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiam si possibiles concumbendi eis reddita fuerint, reconciliari nequibunt.

¶ Maleficas] In vulgati sequatur, artes: qua vox abest à plerisque, vetusti codicibus, ac ceteris collectionibus.

Sed in hoc vi detur contrarius præmissis capitulo Gregori. Ali enim post possibilitatem redditam jubetur separari ab eo, cui secundum nuptias, & redire ad primum. Hic autem uxorem, cui secundum copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

QVÆSTIO II.

Quod autem ei, cum quo prius fornicata fuerat, post separationem nubere possit, superius probatum est. Mortuus est enim sibi vir ejus. Ex quo, iudicio ecclesiæ ab eo separata, ab ejus lege soluta est. Unde iuxta e. & impossibilis nubat, cui vult, tantum in Domino. Sed quaeritur, si sine ecclesiastico iudicio, nulla causa dissidii rationabiliter probata ab ea discessisset, an esset cogendus redire ad eam? et hoc est statutum est in concilio Carthaginensi, cui interfuit Augustinus, cap. 30. f.

¶ Etiam in codicibus manuscriptis, & apud Ivoem part. 2. cap. 32. citatur ex concilio Carthaginensi, in quo nullo in veniens est, sed in Agathensi, cap. 25. (ex quo citat Ivo eadem part. 2. cap. c. 25.) & Capit. 7. c. 30.

a Sent. 4. dist. 34. b Sent. ibid. Burch. l. 9. c. 42. Ivo part. 2. c. 120. Pann. l. 6. c. 119. c Sent. ibid. Ivo p. 2. c. 124. Pann. l. 6. c. 121. d al. novissima. e 1. Cor. 7. f. al. 25. c. 1

C. I. *¶ Non licet alicui uxorem dimittere, nisi causa dissidii primis ecclesia probetur.*

Seculares a, qui conjugale consortium nulla i gratia culpa dimitunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas dissidii probaverunt, propterea sua matrimonium dimitunt, ut aut illicita, aut aliena præsumant: si autem apud Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & priusquam in iudicio damnentur, uxores suas abjecerint, à communione sanctæ ecclesiæ, & populi curæ, pro eo quod fidem & conjugia maculant, excluduntur.

¶ Nulla In recentioribus concilio editis in concilio Agobasti legitur, sine graviore, in Capitularibus, absque graviore: sed in antiquis editis in Concilio Parisiensis concilio, & Concilio Constantiensi, consortium graviore.

C. II. *¶ Lex divina prohibet uxorem dimittere, nisi causa fornicationis.*

Item Ambrosius super Lucam, ad c. 16.

An, quod in subditos nefas est, in comparem fas est: dimittere ergo uxorem quasi i iure, sine crimine, & peccatis id tibi licere, quia lex humana non prohibet? Sed divina prohibet. Qui hominibus obsequitur, Deum vere: audi legem Domini, cui obsequuntur etiam, qui legem servent. [Quod b. Deus conjunxit, homo non separet.]

¶ Quasi iure Sic etiam in vulgatis B. Ambrosii codicibus. Interdum Gratiani manuscriptis est, quam scis vivere sine crimine.

C. III. *¶ Absq. causa cognitione à viro suo dimissa, ad omnia restituitur.*

Item Nicolaus Papa Carolo Regi.

Hereticis & ecclesiasticis ab Eusebio Cæsariensi Episcopo concessa, de muliere quadam, quæ pro d castitate à marito accusabatur, ait: Præceptum est ab Imperatore lege lata ut primo permitteretur ei rem familiarem libere diuitas ordinare: tunc demum responderet objectis. Hoc omnes leges tam ecclesiasticas, quam vulgares, publicasque præcipiunt. [¶ Si autem de mulieribus, & lætalibus viris hæc constituta sunt, multo magis ecclesiasticis hominibus, & sacerdotibus sunt concessa.]

¶ Hæc mulieri meminit Iustinus in primo Apologetico pro Christianis, & Eusebius ecclesiasticæ historiæ l. 4. cap. 16. Verba quædam hæc capit in epistola Nicolai impressis, aut manuscriptis non sunt inventa: sed habentur serè eadem in præfatione Iustiniani in facta canonum collectionem. Præstat tamen Iustinianus & Eusebius aliter. Fortasse autem in hoc capite translatus est in hunc locum.

C. IV. *¶ Nisi post restitutionem, neg. de conjugio: sedere, neg. de adulterii crimine inter uxorem & uxorem iudicium est: agendum.*

Item Nicolaus Papa in epistola Carolo Regi.

Chæ f de conjugio scdere, siue de adulterii crimine: hoc iudicium agendum sit, nulla ratio q patitur Thierbergam cum Lothario posse inire consuetum, vel legitimum controversie subire certamen, nisi prius ad tempus fuerit reddita sue potestati, & consanguineis propriis libere sociata. Itaque & etiam locus providendus est: in quo nulla sit vis multitudinis formidanda.

a In part. c. 121. & 318. Pannorm. l. 6. c. 106. **b** Matth. 19. **c** In præfatione Iustiniani in volucribus concilio. **d** al. de. **e** in domo consueti. **f** Poly. l. 6. tit. 4. Burch. l. 9. c. 15. lvo par. 1. c. 118. Rayn. l. 1. Onomographia. **g** al. ratione patet. **h** al. inter quos. **neg.**

& non sit difficile testes producere, vel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus, quam à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controversiis requiruntur.

¶ Epistola ex qua acceptum est hoc caput, habetur Roma in codice monasterii Dominicorum, & ex ea aliqua sunt addita & emendata.

3 pars. In hoc capite quemvis videatur causa exposita, quare sua auctoritate non licet alicui uxorem dimittere, qua cessante, ipsa quoque prohibitio cessare videtur: tamen quia ipsa separatio pena est, & pena nulli est infrenda, nisi per iudicem, generaliter hoc intelligendum est, nisi ve ob causam præmissam, siue nulla causa existente, non liceat alicui auctoritate uxorem dimittere. Quod etiam de pena homicidii, vel qualibet alia intelligendum est.

C. V. *¶ Conjugia penitus interdicantur his, quæ suas conjuges occiderunt.*

Unde Nicolaus Papa scribit Rodolpho Bituricensi Archiepiscopo.

Interfectores a suarum conjugum sine iudicio, cum non addis, adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt quam homicidæ, ac per hoc ad penitentiam redigendi? Quibus penitus conjugium denegatur, exceptis adolescentibus de quibus est beati Leonis Papæ xxv. i regula Decretalium, imò indulgentia observanda.

¶ ¶ xxv.] Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter decreta seu regulas Leonis.

In hoc capite videtur Nicolaus b. permittere marito, causa adulterii, vel alterius huiusmodi criminis, uxorem suam interficere. Sed ecclesiastica disciplina spiritali gladio, non materiali criminosi ferri iubet: illo videlicet gladio, quo Petrus iubetur mactare & manducare. De quo etiam Christus ait in Evangelio: c. [Non veni pacem mittere in terram, sed gladium.]

C. VI. *¶ Non licet alicui uxorem suam adulteram occidere.*

Hinc Idem Nicolaus scribit Albino Archiepiscopo.

Inter d. hæc sanctitas vestra addere studuit, si cuius uxorem adulterium perpetraverit, utrum marito illius liceat secundum mundanam legem eam interficere. Sed sancta Dei ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus: gladium non habet, nisi spirituale: non occidit, sed vivificat.

C. VII. *¶ Penitentia eius, qui propriam absq. causa perimit uxorem.*

Item Pius Papa.

Quicumque a propriam uxorem absque lege, vel sine fine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit uxorem, armis depositis, publicam agat penitentiam: & si contumax fuerit, & Episcopo suo inobediens extiterit, anathematizetur, quousque consentit. Eadem lex erit illi, qui seniores suos interfecerit.

C. VIII. *¶ Penitentia Hastsulphi, qui uxorem suam interfecit.*

Item Stephanus Papa V. Hastsulpho.

Admonere g te cum lachrymis, & multo gemitu cordis curamus, fili Hastsulpho: sed non filius debes dici, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrasti. Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo matrimonio tibi sociatam, sine causa mortis, non tibi resistentem, non insidiantem quoquomodo viæ tuæ. Non invenisti eam cum alio viro nefariam rem

a Sent. 4. dist. 38. lvo p. 3. c. 123. Pann. l. 7. c. 15. Infr. ead. in adolescentia. **b** Sent. ibid. * Al. 30. **c** Matt. 10. **d** Sent. ibid. Poly. l. 6. tit. 10. lvo p. 3. c. 124. & 333. Pann. l. 7. c. 14. **e** Sent. ibid. Burch. l. 6. tit. 37. lvo p. 30. c. 36. Anst. 10. c. 16. Simile y. Cap. c. 149. **f** al. et. **g** Burchard. l. 6. cap. 40. lvo p. 8. cap. 126. Penitent. l. 7. c. 16.

cientem: sed concitatus à diabolo, impio furore inflam-
 matus, latronum more atrocius eam gladio tuo, crude-
 lior omni bestia, interemisti; & nunc post mortem ejus
 addis iniquitatem super iniquitatem, filiorum tuorum
 improbe prædo. Qui matri non peperisti, & filios tuos
 orphanos fecisti, inducere super eam vis mortis causam
 post mortem: per unum homicidam, & reprobum testem
 incusare vis mortuam. Quoniam nec Evangelium, nec
 ulla divina humanaque lex unius testimonio, etiam ido-
 neo quempiam condemat vel justificat, quanto magis
 per istum flagitiosissimum, & scelestum nec illa vi-
 va debuit condemnari, nec à te post ejus mortem acu-
 sari: Præ causa criminis subtiliter erat investigan-
 da: & tunc, si ita fuisset inventa, secundum legis a tram-
 item debuit accipere ultionis vindictam. Nam si verum
 (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est, post
 septem annos penitentia peccata dimittere eam per
 approbatam causam poterat, si voluisset: occidere tam-
 en eam nullatenus debuisti. Non enim vult Deus mor-
 tem peccatoris, sed ut convertatur ad penitentiam, & vi-
 vat. Ideo placeat tibi consilium nostrum, & hoc fac,
 quod melius tibi, leviusque videri potest: miserere anima-
 tue, ut non sis tu tibi ipse homicida. Relinque qua-
 propter te rogamus, hoc malum b sæculum, quod te
 traxit ad immanissimum peccati facinus: ingrediere mo-
 nasterium, humiliter sub manu Abbatis, & multorum fra-
 trum precibus adjutus, observa cuncta simplici e animo,
 quæ tibi fuerint imperata, si forte ignoscat infinita Dei
 bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, prius-
 quam crucieris perpetuis flammis. Hoc levius & melius
 tibi esse certissime scias. Sin autem publicam peniten-
 tiam, permanens in domo tua, vel in hoc mundo, vis age-
 re (quod pejus tibi & durius, & gravius esse non dubites)
 ita, ut agere debes, exhortamur, omnibus diebus quibus
 penitere debes, vinum & siceram non bibas; carnem nul-
 lo unquam tempore comedas, præterquam in Pascha, &
 in die Natalis Domini: in pane, & aqua, & sale peniten-
 tiam age: in jejuniis, & vigiliis, & orationibus, & ele-
 molynis omni tempore persevera: armis nunquam cin-
 gere, nec in quolibet loco litigare præsumas. Uxorem
 nunquam ducere, concubinam non habere, nec adulteriū
 committere audeas: in balneo nunquam laveris, in con-
 vivii latantium nunquam te misceas, in ecclesia segregat-
 us ab aliis Christianis post ostium & postes humiliter te
 reponere, ingredientium & egredientium suppliciter ora-
 tionibus commenda te, communionem corporis & sangui-
 nis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existi-
 mes: in ultimo tamen exitu vitæ tuæ die, si merueris, pro
 viatico, si sit qui tribuat, tantummodo venialiter ut ac-
 cipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi ni-
 mis durius, & satis acrius erant juxta magnum pondus
 peccati, infelix, adjicienda. Sed si hæc omnia, quæ tibi
 misericorditer supradicta sunt, perfecto corde, Domino
 auxiliante, feceris, & custodieris, confidimus de immen-
 sa Dei clementia remissionem habiturum te tuorum pec-
 catorum, & secundum dictum d justis, bonique pastoris
 resolvere te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in ter-
 ris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine acquisi-
 vit, solutus sis in caelis. Sin autem aliter feceris, & san-
 ctæ matris ecclesiæ tam salubrem admonitionem des-
 pexeris, ipse tibi sis judex, & in laqueo e diaboli, quo
 irretitus teneris, permanebis, & sanguis f tuus super ca-
 put tuum: nos alieni à consortio tuo pro aliorum filio-
 rum Dei salute, ipso opitulante, omni sollicitudine niti-
 mur desudare, & Domini misericordiam attentius quoti-
 die implorare.

1 ¶ Nec à te] Apud Burchardum & Ivonem legitur, nec poteris post mortem ejus excusari.

a Ezech. 33. b al. malignum. c al. supplici. d al. imperium. e Osa 4. f Matth. 19.

C. IX. ¶ Potius uxore vivente aliam ducat, quam humanum sanguinem fundat.

Item Augustinus de adulterio conjugii, lib. 2. cap. 13.

SI (a quod verius dicitur) non licet homini Christi-
 ano ad alteram conjugem occidere, sed tantum dimit-
 tere; quis est tam demens, qui dicat ei, fac quod non li-
 cet, ut liceat tibi, quod non licet? Cum enim utrunque
 secundum legem Christi illicitum sit, sive ad alteram oc-
 cidere, sive illa vivente alteram ducere, ab utraque ab-
 hendendum est, non illicitum pro illicito faciendum. Si e-
 nim facturus est, quod non licet, jam faciat adulterium,
 & non faciat homicidium, ut vivente uxore sua alteram
 ducat, & non humanum sanguinem fundat. Quod si est
 utrunque nefarium, non debet alterum pro altero perpe-
 trare, sed utrunque vitare.

4 pars. In præmissis auctoritatibus quique prohibentur ad-
 alteras conjuges suas occidere: sed permittitur post septem annos
 penitentiam eis illas dimittere. Si autem illas interfecerint,
 jubentur sine spe conjugii perpetuo manere: nisi forte propter lætam
 juvenilia incontinentia ad matrimonia contrahenda eis misericor-
 dia impendatur. Clerici autem conceditur, si uxores earum pec-
 caverint, sine mortis acerbitate habere eas in custodia, & ad ipsas
 eas cogere: non tamen usque ad necem affligere.

C. X. ¶ Clerici si uxores sororum peccaverint, præter necem eas domi custodiant, & ad salutaria eas cogant jejunia.

Unde in Toletano concilio l. c. 7. legitur.

PLacuit b, ut si quorumcunque clericorum uxores
 peccaverint, ne forte potestatem peccandi plus habe-
 ant, accipiant mariti earum hanc potestatem, præter ne-
 cem custodiendi ac ligandi in domo sua, ad jejunia salu-
 taria, non mortifera eas cogentes: ita, ut invicem sibi do-
 duci pauperes auxilium ferant, si servitia forte non habe-
 ant. Cum uxoribus autem ipsis, quæ peccaverint, non
 cibum sumant, nisi forte ad timorem Dei acta peniten-
 tia revertantur.

5 pars. Nunc autem quæritur, quare sacri canonis si in-
 stitutum, ut post septem annos penitentes in pristinum statum re-
 vocentur.

C. XI. ¶ Quare sit institutum post septem annos in pristinum statum penitentes revocari.

De his ita scribit Aldobrandus ad Massonem c. Episcopum, in præfatione ad librum de summo bono.

Hoc d ipsum, quod canonum censura post septem
 annos temere penitentem in pristinum statum
 præcipit, &c. ut in 1 tractatu ordinandorum de lapsis, non
 ex electione proprii arbitrii, sancti Patres, sed potius ex
 sententia divini judicii sanxerunt. Nam legitur, quod
 Maria e soror Aaron prophetissa, dum f detractionis
 g adversus Moysen incurrisset delictum, illius
 fugare lepra perfula est: cumque peteret Moyses, ut e-
 mundaretur, præcepit eam Deus extra castra septem
 diebus egredi, & post emundationem rursus eam in ca-
 stris admitti. Maria ergo soror Aaron, caro intelligitur
 sacerdotis, quæ dum superbia dedita, sordidissimis co-
 gitationum h maculatur contagiis, extra castra se-
 ptem annis projicitur, ut post emundationem viciniorum
 loci, vel pristina dignitas recipiat meritum, & post paucos

a Ivo p. 3. ca. 241. Panorm. l. 7. c. 17. b Ivo part. 3. cap. 20.
 c al. Massonem. d Rabanus l. panit. cap. 1. l. 1. c. 1.
 Anselmus lib. 3. cap. 37. Ivo part. 3. cap. 38. & p. 15. c. 91. e p. 15.
 dist. 50. cap. 12. f al. cum. g al. obrectationis. Nam
 h al. corruptionem.

ut fornicationis non perducatur ad chaos, in eo legitur, lapsa fornicationis, liceat.

C. XVII. ¶ Puniatur, qui hac crimina committit, non tamen legitimam dimittat, uxorem.

Item a.

S I b quis cum matre i fornicatus fuerit spirituali anathematis, ut scitis, percutitur icibus. Similiter autem & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quam de sacro fonte baptismatis susceperit, aut cum illa, quam ante Episcopum tenuerit, cum sacro chrismate fuerit uncta, fornicationis perpetraverit scelus: legitimam tamen, si habuit, non dimittat uxorem.

9 pars. Quos 2 enim Deus conjunxit, iudex sua auctoritate separare non debet.

1 ¶ Cum matre] Sic in Pannormia, & apud Ivonem p. 9. c. 36. sed apud eundem p. 1. c. 138. legitur: si quis cum commatrec, sicut etiam in concilio Vuormaciensi.

2 ¶ Quos enim] Hac non sicut in Vuormaciensi, neq. apud Ivonem, sed sicut eadem in Pannormia.

C. XVIII. ¶ Non homo separat, quos pena condemnat.

Quoniam Isidorus hoc aliter intelligat, dicens.

Q Vos e Deus conjunxit, homo non separat. Quis quomodo? subaudi violenter, sine lege, absque ratione, quos Deus conjunxit, homo non separat. Non enim homo separat, quos pena condemnat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat.

Verum hoc pro his dictum intelligitur, quos iudices seculi pro suis sceleribus legum severitate percellunt, quos vel morte puniunt, vel deportari iubent.

C. XIX. ¶ De eodem.

Item ex Concilio Toletano VI. c. 8.

16. ANTIQUI d & sanctissimi est patris sententia Papae Leonis, ut is, qui in ztatis adolescentia positus, dum mortis formidat casum, pervenerit ad poenitentiae remedium, si conjugatus forte e fuerit incontinens, ne postea adulterii lapsum incurrat, redeat ad pristinum conjugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentiae statum: quod nos sicut de viris, ita de feminis aequo modo censemus. Non quidem hoc generaliter, & canonicè est praeceptum, sed constat à nobis pro humana fragilitate indulgum. Et dumtaxat ratione, ut si is, qui poenitentiae non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu ad continentiam unus eorum fuerit regressus, superstitionem liceat denuò ad uxoris transire amplexus. Si autem illius vita extiterit superstes, qui non accepit absolutionem f poenitentis, nubat, si se continere non potest, & alterius g confortio fruatur uxoris. Quod de utroque sexu quomodo à nobis manifestum est esse decretum: ita videlicet, ut in omnibus sacerdotis expectetur ordinatio, ut iuxta quod ztatem aptam perspexerit, poenitentiae, absolutionis, vel distinctionis tribuat legem.

1 ¶ Vnus eorum] In antiquis conciliorum editionibus est, eorum unde: in uno Vaticano codice, alter eorundem: in codice Luxensi regio, ad continentiam eorum fuerit. in posterioribus autem Coloniensibus editionibus, alter ad continentiam eat, unde fuerit regressus. Itaq. in tanta varietate retenta est vulgata lectio Gratiani, qua est in manuscriptis quoz, ipsius exemplaribus.

a al. Idem. b. In eodem concilio, cap. 39. Ivo. part. 1. c. 138. & part. 9. cap. 26. Pannorm. l. 7. c. 64. c. Matib. 19. d. Sup. ead. in adolescentia. e. al. est frater. f. al. benedictionem. g. al. uxoribus.

TRACTATUS DE

Poenitentia.

QVÆSTIO III.

H I breviter decessit, in quibus extra negotii solum de quantum evagari sumus, ad proposita causa tertiam quaestionem per tractandam (qua quartur):

DISTINCTIO I.

V Trum i sola cordis contritione, & secreta satisfactio, absque oris confessione quisq. possit Deo satisfacere.) redeamus. Sicut enim qui dicitur, quemlibet criminis veniam sine confessione salta ecclesia, & sacerdotali iudicio posse promereri, iuxta illud Ambrosii super Lucam ad cap. 22.

¶ Gratianus ad explicandam hanc tertiam quaestionem multa attulit. Quam per longam tractationem, qui cura sequuti sumus, in septem distinctiones divisimus. In antiquioribus enim exemplaribus nulla est distinctionum separatio: in aliquibus vero in margine tantum est, Distinctio prima, secunda, &c.

1 ¶ Vtrum [sola] Hac conjugenda sunt cum superioribus, quoadmodum in pervestigis suis conjuncta: ab illis enim posuit.

C. I.

P Etrus a doluit & flevit, quia erravit, ut homo. Non invenio, quid dixerit, invenio, quod fleverit: lacrymas ejus lego, satisfactionem non lego.

C. II.

Item i.

L Achrymæ b lavent delictum, quod voce padoe c confiteri.

1 ¶ Item] Sequatur, Ioannes Chrysostomus, episcopus quem hac ipsa omnino verba non sunt inventa. Sed quod B. Ambrosium possit ultima verba capitis precedentis sequitur. Sed quod defendi non potest, absolvi potest. Lavent lacrymarum delictum, &c. & Ambrosium citat Magister sententiarum.

C. III.

Item Propheta.

S Acrificium e Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.

C. IV.

Item.

D Ixi d, confitebor ad veriam me in iustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

C. V.

Quod Augustinus exponit ait.

M Agna e pietas Dei, ut ad solam promissionem peccata dimiserit. ¶ Nondum pronuntiat ore, & tamen Deus jam audit in corde, quia ipsum dicit, quibus quoddam pronuntiare est. Votum enim pro opere reparatur.

¶ Initium usq. ad vers. Nondum. est Caspiteri, quem etiam glossa ordinario, & magister. Qua vero sequatur, magna ex parte sunt ex B. Augustino.

C. VI.

Cod. lib. 1. de Episcopis & cler. Imperator Iovianus.

2 S I quis f, non dicam rapere, sed attentare tantummodo jungendi causa manu monii sacratissimas vitigines ausus fuerit, capitali poena feriatur g.

C. VII.

Item lib. 2. tit. de postulando Imp. Leo & Anthemius Nicestrato Praefecto praetoris.

N Emo vel in foro magnitudinis tuae, vel in provinciali iudicio, vel apud quocunquam iudicem accedat ad rogatorum confortium, nisi sacrosanctis catholicae religionis fuerit imbutus mysteriis. Sin autem aliquid quoquo modo, vel quadam machinatione si-

a Sent. 4. dist. 17. Luc. 22. b. Ivo ibid. c. Psalm. 101. d. Psalm. 31. e. Gloss. ordin. in eum locum ex Augusti. & Caspitero. Sup. 17. q. 1. qui bona, verbe magna parat. Sent. iud. f. Tit. 3. & cod. Theod. l. 9. tit. 25. l. 2. 3. q. 2. si quis non dicam. Tit. part. dist. 1. 2. 6. 7. Puly. l. 4. tit. 25. g. al. feriatur. Sum.

